

Sumari

Agraïments.....	7
Pròleg.....	9
Preàmbul.....	17
El front d'alliberament de Catalunya i la resistència independentista contra el franquisme (1966-1977).....	23
De la fuga de la presó de Segòvia al confinament a l'illa de Yeu	47
Amnistia, retorn a Catalunya i dissolució del FAC.....	67
Al servei d'ERC.....	87
La reunió "de Perpinyà".....	105
Adeu a ERC, la lluita continua.....	121
Epíleg.....	127
Annex.....	133
Notes.....	169
Bibliografia.....	177

Pròleg

Aquest llibre fa memòria, en paraules directes i autobiogràfiques del seu protagonista, Carles Garcia Solé, d'una història de combat i compromís pel país i la seva independència nacional. Els records i les vivències personals que hi apareixen han estat emmarcats per Pau Juvillà i Jaume Renyer en el context històric i polític de l'època descrita, per tal de facilitar al lector un coneixement més precís del període en què se succeeixen els fets, amb l'objectiu de fer més entenedores actituds, reaccions i respostes de lluita, en aquest cas, de lluita armada independentista des del Front d'Alliberament de Catalunya a què pertanyia el protagonista d'aquesta obra.

La veritat és que no sabria precisar, amb certesa, quan vaig conèixer Carles Garcia Solé, *Charles*, per primer cop. Sí que, en canvi, recordo quan en vaig sentir a parlar per primera vegada. Era el 1972, jo tenia vint anys i, mentre estudiava filologia catalana a la Universitat de Barcelona, em treia uns diners fent classes de català per a adults, mitjançant la DEC (Delegació d'Ensenyament de Català), situada al passeig de Gràcia, 42, i vinculada a Òmnium Cultural. La secretària de l'entitat era Carme Garsaball, germana de l'actor Pau Garsaball. Un vespre, recordo que amb la Carme vam parlar de l'atemptat al monument als *Caidos* de la Diagonal i, en comentar-li jo que era cosa del FAC, va dir-me, tota contenta: “Ui, jo també en soc!”, confonent-se amb el Front Nacional de Catalunya (FNC) on ella militava. Poc després, ja apareixien uns fulls volants reclamant-ne la llibertat dels dos detinguts, Ramon Llorca López i Carles Garcia Solé, que havien estat empresonats. En els papers que circulaven clandestinament,

eren presentats com a “lluitadors antifranquistes, pel socialisme i la independència dels Països Catalans”.

Aquell any jo vaig ser uns dies a París i, talment un ritual del revolucionari jovençà que va a la ciutat del Sena en ple franquisme, no vaig poder estar-me d'acudir a la famosa llibreria La Joie de Lire que l'editor François Maspero tenia al carrer de Saint-Séverin, al cor mateix del barri llatí. Allò era un cau *progre*, esquerranós, revolucionari, anticolonial, ple de personal amb barba i xolles llargues, sarrons, texans, botes i trenques com a indumentària oficial generalitzada, talment un uniforme reglamentari. Vaig emocionar-me quan, al soterrani de la botiga, hi vaig veure un pasquí enganxat en una columna amb la imatge dels dos activistes del FAC i el mateix text explicatiu que circulava per casa, però, lògicament, en francès. Quina va ser la meva sorpresa en comprovar que el pasquí, estret de mida i amb un format allargat, estava curiosament doblegat de manera que la frase relativa a “la independència dels Països Catalans” restava tapada i, doncs, havia desaparegut del relat. Llorca i Garcia Solé, doncs, no eren a la presó per independentistes, sinó per antifranquistes partidaris del socialisme, com si lluitessin exactament pel mateix que un antifranquista socialista de Calataiud, Majadahonda o Quintanilla de Onésimo. Jo, que aleshores militava al PSAN (Partit Socialista d'Alliberament Nacional dels Països Catalans), vaig indignar-me profundament per la baixesa política d'aquell gest i vaig reaccionar-hi d'una manera del tot impròpia: posant-me a la butxaca un opuscle de quaranta pàgines, en gallec, que hi havia en un prestatge. Es tractava d'*O Estatuto de Galicia, plebiscitado no 1936*, en una edició amb una impressió de baixíssima qualitat feta pel Partit Comunista de Galícia i que es venia per 25 pessetes, però que jo em vaig endur, sense pagar, i que encara conservo. Sempre m'he demanat si el doblec del pasquí, amagant-ne la motivació bàsica de la lluita, havia estat obra d'un nacionalista d'esquerres francès o bé espanyol, ja que a la llibreria, d'aquests darrers, també n'hi havia i molts. I dels altres, suposo que també... Amb els anys vaig saber que, a La Joie de Lire, mai no van denunciar ningú a

la policia per haver-los pispat un llibre. Es veu que, col·laborar amb la bòfia, anava contra els valors de la casa, encara que fos per un tema d'interès propi...

De cap manera no podia sospitar llavors que, dècades després, en Charles seria un nom clau en un dels episodis de més ressò de la meva vida política: la reunió amb l'organització armada basca, ETA. A ERC, on tots dos vam militar durant anys, sempre que el veia em feia pensar en el polític gallec Xosé Manuel Beiras, pel cabell blanc, abundant i sempre anant per lliure, un xic esbullat. Però eren molt diferents. En Charles sempre ha defugit tota voluntat de presència i visualització pública, lluny de càmeres i micròfons, perquè s'ha vist servint el país des d'altres àmbits. Home reservat, taciturn i de posat seriós, ha volgut navegar tothora per les mars de la discreció més absoluta, intentant passar desapercebut, com si no hi fos, però, feliçment, hi era. En expressió feliç de Jaume Renyer, aplicada a persones com ell, en Charles ha estat sempre un *home del silenci*, no perquè no tingués res a dir, sinó, sobretot, perquè tenia molt a fer. Mai no ha abandonat alguns tics característics de la clandestinitat, com ara seure als llocs públics de manera que li permeti de mirar a tort i a dret i disposar, així, del control visual del lloc, no cridar mai l'atenció, recelar del més mínim indici d'anormalitat i tenir sempre present, per si de cas, la forma de sortir, amb rapidesa, d'un lloc amb problemes. Els temes de seguretat, tan poc tinguts en consideració per bona part de l'independentisme català, sempre han estat, per a ell, essencials. Podríem dir que en Charles és, sobretot, un home d'acció per excel·lència. I de poques paraules, però sinceres, amb la certesa que les que diu se les creu des de les conviccions més profundes i que està disposat a defensar-les tant com calgui i fins on calgui. De fet, la seva vida, com ho demostra aquest llibre, és això: el relat d'un compromís amb un país i una causa tan noble com és la seva independència nacional.

Ell, fill de mare barcelonina i pare nascut a Andalusia, representa aquell tipus de patriota irreductible, insubornable, de pedra picada, un català del morro fort capaç de totes les audàcies imaginables per

assolir la llibertat de la seva pàtria, assumint-ne tots els riscos, problemes i conseqüències que aquesta decisió personal comporti. Em fa pensar en el perfil clàssic de tants patriotes com hi ha i hi ha hagut, en tantes pàtries sotmeses, per als quals el país sempre és el primer, tot i que això, sovint, acabi passant factura en la vida familiar o professional. És aquest un model de compromís molt *a la irlandesa*, per dir-ho d'alguna manera, atesa la via armada per la qual optà en el seu moment. I no és gens estrany que sigui així, ja que en Charles, ja de ben jove, com tants altres en condicions semblants arreu del món, va agafar les armes per a lluitar contra l'opressió nacional que, com a català, patia ell i els seus compatriotes. Aquest tarannà de caire insurreccional i, alhora, tan èpic, no ha estat mai un camí de *flors i violes i romaní*, sinó de patiments, repressió i privacions de tota mena, en ocasions en situació de duresa extrema i perill enorme. Algú pot dir que tot plegat és influència de la seva relació amb membres d'ETA, en els comandos especials de la qual va estar enquadrat durant dos anys, com a *berezi*, fent accions de frontera, però a mi m'ha fet pensar, més aviat, en l'Estat Català dels anys vint, en el grup de Bandera Negra, l'Ormica, els de Garraf o la gent de Prats de Molló.

En Charles va anar adquirint consciència nacional tal com ho han fet tants catalans en la seva joventut, en contacte amb la natura, la muntanya i l'excursionisme. S'enquadrà, per primer cop, a la Joventut Obrera d'Estat Català, explicitant així el seu doble compromís simultani i permanent, nacional i social, indestriable, per passar a integrar-se, poc després, en el Front d'Alliberament de Catalunya (FAC), unes sigles que ja n'havien de marcar, per sempre més, la seva vida. El 16 d'octubre de 1970 en va tenir lloc la primera acció armada, amb una bomba a RNE a Barcelona. Un any després, en tan sols una sola setmana, l'organització va cometre vint-i-tres atemptats, accions que no van començar a ser reivindicades pel grup fins a l'etapa final de la seva activitat armada. Les bombes al monument als *Caïdos*, a la Diagonal de Barcelona, en dues ocasions, potser van ser dels fets protagonitzats pel FAC que més notorietat van adquirir, a causa de la seva evident significació política. Altres objectius de l'organització van ser

TVE a Miramar, *La Vanguardia Española*, Magistratura de Treball, oficina de recaptació d'impostos, Jefatura Provincial del Movimiento, jutjats, casernes de la Guàrdia Civil, Banco de Madrid, vies fèrries, etc. A les acaballes de 1975 hi va arribar a haver vint-i-cinc membres del FAC en presons espanyoles, en uns anys en els quals Catalunya Nord va fer un paper d'acolliment solidari dels activistes que s'hi refugiaven i anaven i venien, amunt i avall, o bé que s'hi havien exiliat de manera més estable. Entre els referents nord-catalans més destacats, durant dècades, és de justícia fer referència a la família Grau, d'Elna, i als monjos de Cuixà. La funció cívica i nacional d'aquest monestir, per cert, mereix un estudi detallat que posi en valor la seva tasca solidària i de refugi, durant tants anys.

El maig de 1972, Charles va ser detingut i torturat a l'encara activa comissaria de Via Laietana, d'infausta memòria. I aquell 22 de setembre va ser jutjat en un consell de guerra i condemnat a vint anys de presó. Ara m'adono, fixant-me en les dates, que, segurament, durant uns dies devíem coincidir a la mateixa presó, la Model de Barcelona, on jo era per la caiguda dels 113 de l'Assemblea de Catalunya i ell en desplaçament per motius mèdics, des de la presó de Segòvia. En aquest centre penitenciari de Castella hi havia una setantena de presos polítics, la majoria dels quals pertanyents a l'organització armada basca. Ell hi passarà uns mesos en cel·les de càstig, participarà en quatre vagues de fam i coneixerà, encara, la presó de Lleida, de llunyanes ressonàncies en el nostre cançoner popular.

El 5 d'abril de 1976 pren part en la famosa fuga de Segòvia, en la qual participen vint-i-quatre membres d'ETA i cinc catalans (dos del FAC, 2 del MIL i un del PCE(i)). La diversitat d'organitzacions a què pertanyen un nombre tan reduït de presos catalans bé deu explicar alguna cosa sobre el nostre tarannà nacional, suposo. Un error dels organitzadors exteriors de la fuga en el pas de frontera per Navarra, enmig d'un veritable diluvi que ho enfanga tot en la fosca i la confusió de la nit, comporta la mort d'Oriol Solé Sugranyes en un tiroteig amb la Guàrdia Civil, així com la detenció de tots els fugats. Només

aconsegueixen d'escapar-se'n tres presos bascos, una militant de l'escamot de suport armat a la fuga i el mateix Charles. Durant onze dies, tots cinc restaran amagats en un xalet d'alta muntanya i, metrallera en mà, aguantaran la respiració cada cop que un jeep de la Guàrdia Civil s'acosta a l'habitatge, aparentment deshabitat i sense cap activitat visible. Finalment, sortiran del port d'Hondarribia vestits de pescadors i, ja a l'altra banda de la frontera, demanaran tots asil polític a les autoritats franceses, llevat de l'activista de l'escamot, Miren, que tornarà a la lluita clandestina.

Com cinquanta anys abans el líder independentista Francesc Macià, García Solé coneixerà la presó parisenca de La Santé, també per la mateixa causa. La petita illa de Yeu, de vint-i-tres kilòmetres quadrats i a tan sols vint de la costa bretona, rebrà els quatre fugats. Permanentment vigilats per una dotzena de gendarmes, hostatjats en un hotel a càrrec del govern francès, comparteixen quotidianitat amb els escassos cinc mil habitants de l'indret on reposen les despulles del mariscal Pétain, acusat de col·laboracionista amb els nazis ocupants, que hi havia estat confinat el 1945 i fins a la seva mort sis anys després. Un dia, enmig del tedi diari, Charles hi coneix un jove bretó, militant de Gauche Proletarienne, fill de mare mallorquina. Serà aquest qui els facilitarà la nova escapada, ara amb vaixell, en una operació totalment de matriu catalana que serà preparada per Charles i el militant esquerrà, ja que el jove en qüestió és Joan Pere Le Bihan, amb els anys futur impulsor de La Bressola, la xarxa d'escoles catalanes al nord del país.

Le Bihan dona el seu propi passaport personal a Garcia Solé perquè en faci ús i mentre els bascos retornen al seu país i participen en algun acte públic, beneficiant-se de l'amnistia, Charles s'estableix a Catalunya Nord i no passa al sud fins a principis del 1978. La feblesa i la dispersió organitzativa i ideològica de l'independentisme català del moment fan que, sense abandonar mai el compromís polític, hagi d'espavilar-se a cercar feina i és així com, a poc a poc, amb un esforç notable i molt de sacrifici personal, esdevindrà un empresari destacat del món del transport i arribarà, fins i tot, a crear una empresa privada

d'extinció d'incendis. El llibre ens forneix nombrosos casos on se'n apareix el militant més solidari, les peripècies de tots colors de la lluita clandestina, però, també, els aspectes més inesperats d'una relació sentimental sorprenent entre l'independentista català i una periodista espanyola, filla d'un destacat militar franquista.

Serà a ERC on ens coneixerem i on viurem experiències del tot positives, engrescadores, apassionants, i en patirem d'altres que pertanyen, obertament, a la categoria més baixa de l'ètica política. En aquest llibre s'hi narren els prolegòmens de l'anomenada "trobad de Perpinyà", encara que a la més septentrional de les ciutats catalanes, en realitat, no va produir-s'hi cap contacte amb ETA, però és així com ha quedat... És curiós de constatar com, havent viscut tots dos els mateixos episodis, en tenim percepcions no pas discrepants en l'essencial, però sí distintes en alguns detalls, en el sentit que és constatable que cadascú descriu una realitat idèntica, amb matisos distints, perquè no tothom es fixa, exactament, en les mateixes coses, ni en fa, mimèticament, la mateixa valoració. Aquella entrevista, en la qual en Charles era un dels quatre integrants del grup que vam protagonitzar-la (ell i en Jaume N., responsables del transport, la infraestructura i a qui en Xango i jo, mentre parlàvem amb els dirigents bascos, vam confiar els nostres mòbils i l'agenda electrònica, estri que llavors estava de moda) va tenir un enorme ressò mediàtic i conseqüències polítiques de tots conegudes.

El "comando Txapela", com ens començà a anomenar llavors la meva filla als quatre catalans de l'entrevista, vam ser objecte d'un llinxament personal i polític com mai no s'havia vist fins aquell moment, a Espanya i també aquí, promoguts pels enemics de fora i també pels de dintre. Però la història i el vot popular van anar posant cadascú al lloc que mereixia. Van ser pocs els que llavors van adonar-se que, de fet, havíem dut a terme un veritable acte de sobirania ja que, fins aquell moment, entrevistar-se amb els dirigents d'un grup armat, qualificat com a "terrorista" per l'opinió oficial, era un gest que els governs de l'Estat, de tots els estats, es reservaven en rigorosa exclusiva,

en règim de monopoli. Des del terreny únic de la política i el rebuig a la violència com a mètode per a resoldre conflictes, vam fer el que va dictar-nos la nostra consciència, el que creïem que hàviem de fer i diria que parlo en nom de tots quatre en afirmar que hi tornariem, que ho tornariem a fer i que el temps ens ha acabat donant la raó.

Després d'allò, tot va ser diferent a les nostres vides, a les de tots quatre, perquè tots en vam patir i, en certa manera, en patim encara les conseqüències, en l'àmbit personal, polític i professional, perquè allò ho contaminà i condicionà gairebé tot. Però en vam extreure algunes lliçons, evidentment. La primera de totes que un procés d'emancipació nacional ha de ser *nacional* i, doncs, que no s'hi valen els mimetismes calcats, perquè no hi ha solucions basques per a problemes catalans, ni a l'inrevés, i que cada terra fa sa guerra, d'acord amb els seus interessos col·lectius i la seva cultura política característica. La segona que, en política, hi ha tres tipus de persones, amb tres objectius diferents: els que volen tot el poder per al seu país, els que el desitgen tot per al seu partit i els que el persegueixen per a ells, a l'interior del seu partit, el qual aspiren a *controlar* des de l'ombra, per emprar un mot massa habitual a la política convencional.

Personalment, només puc tenir paraules d'afecte, agraïment i complicitat cap als altres tres companys amb qui vaig compartir aquell episodi i tantes coses més. Sé que, al llarg dels anys, n'hi ha hagut molts altres membres, homes i dones de Perpinyà a Alacant, de Lleida a Palma, però no tinc el més mínim dubte que Charles, Xango i en Jaume N. pertanyen, per dir-ho com el poeta, a "l'escamot dels que mai no reculen". Ha estat tot un honor la seva complicitat, un privilegi la seva companyia i n'és encara una recompensa la seva amistat.

JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA

Tarragona, maig de 2021

Preàmbul

Escriure la biografia de Carles Garcia Solé és una ocasió excepcional per revisar amb el seu testimoni mig segle d'independentisme català fent sortir a la llum fets i aspectes de les diverses organitzacions amb les quals va participar o col·laborar sovint menystinguts per la historiografia dedicada a l'estudi del moviment d'alliberament nacional català en l'època contemporània (comptada des del 1968 ençà). Aqueix llibre, doncs, és una combinació de relat autobiogràfic i assaig historiogràfic amb la pretensió de situar els fets als quals hom fa referència en el context polític i social en el qual es desenvolupen i alhora revaloritzar la seva contribució i personalitat.

Aquest testimoni de primera mà de molts esdeveniments clau del darrer mig segle al nostre país és una aportació documentada escrita amb voluntat de rigor, però certament des de l'estima i la complicitat dels autors envers el biografat, que pretén contribuir a la necessària recerca que els historiadors hauran de fer sobre els prolegòmens del procés independentista en curs. Josep Maria Cervelló, a la introducció de l'entrevista que li va fer per a la revista *Lluita*, portaveu d'Independentistes dels Països Catalans, número 121-121, corresponent a l'abril del 1986, que reproduïm a l'annex, el defineix així: “Des del seu retorn a Barcelona, l'any 1979, en Carles sempre ha estat present a tots els actes, ha acudit a totes les convocatòries, la seva discreció natural l'ha fet passar inadvertit o desconegut per a la majoria, especialment els més joves que no van viure els moments més intensos de la lluita del FAC, ni l'alegria i l'orgull dels independentistes

quan vam saber la seva fuga. I és que en Carles no s'ha situat a cops de colze a primera fila per sortir a la foto, ni ha reclamat mai medalles.”

Així descriu ell mateix els seus orígens familiars i socials: “Tot i ser un baix-llobregatí de Vallirana, vaig néixer el 7 de setembre del 1949 al barri de Sants de Barcelona, essent el tercer de sis germans, la primera, va morir quan tenia només cinc anys. Els meus pares eren del bàndol dels perdedors, de família obrera. La meua mare, Anna, va néixer a Gelida i el meu pare, Juan, era nascut a Baza, a la província de Granada i arribat de menut a Barcelona. Havia fet la guerra amb la CNT i estava totalment integrat a Catalunya. A casa, la República i la guerra, amb les seves conseqüències de repressió i pèrdua de les llibertats, eren temes tabú, probablement perquè així creien que cap dels cinc germans ens embolicaríem en política i no passarien per tot allò que ells havien hagut de patir.

”Però la situació d'ofec i de repressió no es podia obviar, perquè era present en cada moment de les nostres vides. A les escoles se'ns prohibia parlar en català i jo mateix vaig ser maltractat amb un regle per part d'un mestre per fer-ho. En una altra ocasió vaig ser apallissat brutalment als passadissos del metro de la plaça Catalunya per part d'un grup de falangistes quan tornava d'una excursió pel sol fet de portar un escut de Catalunya a la motxilla. Amb catorze anys vaig començar a treballar d'aprenent en un forn de pa i ja no vaig deixar l'ofici fins als divuit que em vaig iniciar en el món del transport, com el meu pare.”

A partir d'aqueixes primeres experiències, en Carles va anar assumint de manera natural una consciència nacional i social que l'acompanyarà tota la seva vida, fins i tot quan al cap dels anys va esdevenir empresari rellevant del sector del transport per carretera. Sempre combinarà les activitats laborals, i després empresarials, amb les polítiques gràcies a la complicitat del seu entorn familiar i laboral. Mantes ocasions va posar la infraestructura i els recursos del seu negoci professional al servei de causes patriòtiques i solidàries, per exemple els tràilers per fer els mítings d'ERC a Barcelona els Onze de setembre

durant els anys noranta i principis dels dos mil, o el desplaçament de voluntaris fins a Galícia quan la catàstrofe ecològica provocada pel vessament del “xapapote” del petrolier *Prestige* l’any 2002.

En la seva trajectòria es poden diferenciar tres etapes: la primera, de presa de consciència nacional, militància al FAC i col·laboració amb ETA fins a l’amnistia del 1977; la segona, el retorn a Catalunya i represa de la militància política i, finalment, els anys d’ERC fins a l’actualitat. Com ell mateix va dir en una entrevista que li feren al diari *Avui* el 21 de juliol del 1977: “Continuo essent independentista i ho seré fins a la mort.”

El Front d’Alliberament de Catalunya és poc conegut no solament pels estudiosos de la història i la ciència política, sinó per la majoria dels ciutadans catalans d’avui que es consideren militants independentistes. El silenci acadèmic —i mediàtic— que l’ha envoltat contrasta amb la divulgació que recentment han tingut organitzacions independentistes sorgides posteriorment, com ara Terra Lliure. Només els testimonis d’antics membres trenquen el silenci que ha envoltat aquesta organització de la qual en Carles Garcia Solé va ser membre fundador i dirigent prominent.

Essent fonamentalment un home d’acció i no deixar gaires mostres escrites dels seus fets i plantejaments, una de les seves característiques més destacades ha estat l’aptitud i el coratge que ha demostrat en la lluita clandestina i, posteriorment, la intuïció per interpretar políticament l’evolució dels esdeveniments en què estava implicat. La capacitat d’iniciativa el va fer des de ben jove apte per al lideratge de la gestió i les activitats que va desenvolupar el FAC fins a la seva detenció l’any 1972 i que el dotarien d’un bagatge d’experiències i credibilitat que l’han acompanyat des d’allavòrens.

El consell de guerra al qual va ser sotmès al mateix any 1972 el condemna a vint anys de presó, que el van dur al centre penitenciari de Segòvia on entrarà en contacte amb els presos d’ETA i compartirà amb els militants de l’organització armada basca anys d’exili després de la fugida l’any 1976 fins al seu retorn definitiu a Catalunya l’any 1978,

un cop amnariat. Les coneixences i complicitats establertes aquells anys perduraran fins a l'actualitat, essent un home clau en les interseccions entre l'esquerra abertzale i l'independentisme català.

El segon període de la seva activitat política comprèn des del 1977 al seu ingrès a ERC l'any 1986, quan manté una intensa militància al BEAN, a la Crida a la Solidaritat, i de suport als patriotes catalans represaliats per persistir en la lluita per la independència, bàsicament de Terra Lliure, però també amb els membres del PCE(i) que van evolucionar cap a l'independentisme. És en aqueixos anys que desenvolupa la seva vida personal i familiar, crea la seva pròpia empresa de transport, es casa i té fills, sempre mantenint un compromís militant de primera línia.

La tercera etapa comença amb l'ingrès a ERC per fer costat al propòsit de Josep-Lluís Carod-Rovira i d'Àngel Colom de transformar l'històric partit republicà en una força independentista. Sempre mantenint un tracte directe amb els dirigents en qüestions relatives a la seguretat, també ha col·laborat amb la Plataforma pel Dret de Decidir, l'ANC i en activitats d'agitació com les xiulades al rei i l'himne espanyol als partits del Barça. En aqueixa condició va ser l'home clau en la preparació i la celebració de les reunions entre l'esquerra abertzale i ERC, significativament a la coneguda com a "reunió de Perpinyà".

A diferència de les versions oficials i les valoracions divulgades des del moviment d'alliberament nacional basc sobre el procés de autodissolució d'ETA, que ometen tota referència a la influència de l'independentisme català, i en concret la menada per Josep-Lluís Carod-Rovira, per tal que l'organització armada basca cessés unilateralment la seva acció violenta, en Charles (com el coneixien els veterans de l'organització amb qui va compartir presó i exili) és del parer que sense el suport logístic i polític que ETA havia tingut a Catalunya durant dècades, i que s'exhaureix substancialment a partir del 2000, la seva continuïtat ja no era viable. Faltava la decisió política per encarar la dissolució, negociada amb el govern espanyol o unilateral, i en aquest sentit el seu coneixement acumulat al llarg dels anys sobre la

mentalitat i els processos d'adopció d'acords de la militància etarra va contribuir al fet que la iniciativa liderada pel llavors secretari general d'ERC i en la qual ell va participar en lloc destacat tingués efectes a mitjà termini.

Un cop va abandonar Esquerra l'any 2008 per discrepàncies essencials amb la línia que marcava el secretari general Joan Puigcercós, ha participat, com un ciutadà compromès, en totes les mobilitzacions hagudes durant el procés independentista encetat l'any 2010 fins al dia d'avui, especialment les convocades per l'Assemblea Nacional Catalana, de la qual forma part enquadrat a la sectorial de persones represaliades. Per tant, la seva trajectòria cal emmarcar-la en les diferents etapes que ha viscut el moviment independentista català en els darrers cinquanta anys.

El front d'alliberament de Catalunya i la resistència independentista contra el franquisme (1966-1977)

L'independentisme activament resistent contra el franquisme —a l'exili i a l'interior— era minoritari dins del nacionalisme català subsistent després del final de la guerra del 1936-1939 i aqueix en el seu conjunt no era pas la tendència majoritària en l'oposició política i cívica a la dictadura, ja que el progressisme en les seves diverses vessants, política (Partit Socialista Unificat de Catalunya, Moviment Socialista de Catalunya) i sindical (Comissions Obreres), era organitzativament i culturalment hegemònic (especialment en el món universitari). Les abstraccions ideològiques vinculades al socialisme havien substituït el republicanisme, el separatisme i el sindicalisme llibertari preponderants al primer terç de segle xx.¹

A l'exili, de Londres estant, el polifacètic Josep Maria Batista i Roca dirigia des del 1953 el Consell Nacional Català² que representava la línia independentista oposada a la del restabliment autonomista que propugnava el president de la Generalitat Josep Tarradellas i Joan. Aquesta voluntat d'afirmació nacional irreductible del CNC concordava amb l'actuació que a l'interior de Catalunya menaven el Front Nacional de Catalunya, i en menor mesura Estat Català, més els cercles de patriotes que sostenen la resistència cultural que miren de superar les fractures de la guerra civil amb un lema de reconciliació en la catalanitat, “entre tots ho farem tot”, un eslògan popularitzat a partir dels anys seixanta per Joan Ballester i Canals.³ En conjunt, conformaven un corrent patriòtic profundament arrelat en l'esperit democràtic de la tradició política catalana, que combina cultura, consciència nacional i democràcia, sense defugir la resistència clandestina a la dicta-

dura. D'aqueix patriotisme republicà resistent en sorgeix també una nova generació de militants que manté el fil de la continuïtat amb el separatisme del primer terç del segle xx avesat a l'acció insurreccional.

Després de la revolta generacional del jovent francès al maig del 1968, una onada d'efervescència transformadora de les mentalitats i les formes de vida somou Europa Occidental revitalitzant els moviments d'alliberament nacionals somorts després de la Segona Guerra Mundial (Occitània, Galícia, Gal·les, Escòcia). Aquest renaixement vincula la radicalitat democràtica de les seves reivindicacions amb la lluita pel socialisme, com així ho constata la Carta de Brest.⁴ Aquests nous moviments independentistes adopten en alguns casos la forma de lluita armada (rebrot a l'IRA al nord d'Irlanda, i també el separatisme bretó del Front de Libération de Betragne, sorgeix ETA al País Basc). Aqueixa tendència arriba també a Catalunya. D'una banda, políticament, sorgeix un partit nou, el PSAN, que aplega tres reivindicacions (independència, socialisme i Països Catalans), de l'altra, clandestinament, es gesten en paral·lel dues organitzacions, una a partir del FNC i l'altra a partir d'Estat Català/CNC, que al cap de pocs anys serien conegudes com a Exèrcit Popular Català i Front d'Alliberament de Catalunya, respectivament, amb uns orígens comuns però trajectòries divergents.

L'EXÈRCIT POPULAR CATALÀ

L'Exèrcit Popular Català brota del tronc del Front Nacional de Catalunya (FNC), la primera organització catalana de resistència nascuda posteriorment a l'ocupació militar del nostre país arran de la guerra del 1936-1939. Segons Joan Cornudella, un dels fundadors del Front el maig del 1940 a París, "era un moviment de resistència pura, sense cap altra manifestació ideològica. Es lluitava per la llibertat de Catalunya, entesa com una unitat històrica que va cap a la plenitud del procés, cap a la independència, per la dignitat de l'home i un model de societat avançada".⁵ El FNC tenia una secció militar, especialment activa a la Catalunya ocupada i a la Catalunya Nord col-

laborant amb la resistència francesa i els exèrcits aliats, fins que les detencions del 1943 i, especialment, del 1947 la deixaren molt delmada i aturà les seves activitats. L'esvaïment de les esperances dipositades en el fet que la victòria aliada a la fi de la Segona Guerra Mundial comportaria també la fi de la dictadura franquista feren que a partir de la Segona Conferència, el 1947, el FNC prescindís de l'acció militar i es convertís en un partit polític de caire republicà.

Els militants joves del FNC que havien fet reviscolar el partit als anys seixanta proposen “la necessitat d'un nacionalisme que, identificat amb les classes populars, sigui capaç de combinar un programa de reivindicacions nacionals plenes i al servei d'aquest sector social” fins que al 1968, després d'un debat ordenat, els dissidents decideixen crear el Partit Socialista d'Alliberament Nacional dels Països Catalans.⁶

Paral·lelament, el nucli dirigent del Front comença a partir del 1966 a valorar l'opció de reactivar l'aparell militar tot desvinculant-lo orgànicament del FNC inactiu des dels anys quaranta. Jaume Cornudella Olivé i Manuel Viusà Camps són els qui assumeixen la responsabilitat de posar en marxa el projecte amb el comandament de Jaume Martínez Vendrell que passava per “crear un organisme patriòtic, de tipus i estructura militar que havia de ser totalment clandestina i amb un grau de disciplina i obediència superior a qualsevol altre”.⁷

El denominat per la policia espanyola Exèrcit Popular Català (i Mireia Puig o la Casa pels seus integrants), creat l'any 1967, concebut com una estructura embrionària d'un futur exèrcit de Catalunya al servei de les autoritats nacionals en cas de conflicte amb l'Estat espanyol, no pas com una organització politicomilitar al servei d'una revolució socialista d'alliberament nacional. La singularitat d'aquesta organització és que no va fer mai pública la seva existència, en cap moment va autoconsiderar-se avantguarda de l'independentisme, ni va adoptar plantejaments estratègics en el terreny polític.

L'existència de l'organització militar clandestina surt a la llum arran de les primeres detencions dels militants Àlvar Valls Oliva, Carles Sastre Benlliure, Josep Lluís Pérez Pérez i Montserrat Tarragó Domè-

nech el 5 juliol del 1977. Aquestes causaren un gran impacte polític i despertaren una intensa campanya de solidaritat liderada pel col·lectiu creat a l'efecte Socors Català⁸ que va popularitzar la consigna "llibertat patriotes catalans". D'EPOCA no se'n torna a saber res fins a les detencions d'un altre grup dels seus membres el 16 de març del 1979, quan la policia espanyola fa pública una nota oficial en què situa els orígens de l'organització l'any 1967, i n'atribueix la responsabilitat a Josep Maria Batista i Roca i el comandament a Jaume Martínez Vendrell, imputant-los l'autoria de les morts de Josep Maria Bultó (9 de maig del 1977) i Joaquim Viola (25 de gener del 1978).

Va arribar un moment (restabliment provisional de la Generalitat al setembre del 1977) en què "aquest «exèrcit nacional» esdevingué incòmode per als mateixos que l'havien impulsat, potser amb l'esperança que els pactes que s'anirien succeint esdevindrien més positius per al futur de Catalunya i que aquesta eina no s'hauria d'utilitzar per tal de fer pressió contra l'Estat".⁹ L'FNCC intentà trobar el seu lloc en procés de reforma política i restabliment autonòmic que s'engegà a partir del 1977 però no ho aconseguí, el Pacte Democràtic a les primeres eleccions democràtiques el va capitalitzar CDC, ERC recuperà un cert protagonisme i el PSC (PSC-PSOE) acabà absorbint part de la direcció del Front.

EL FRONT D'ALLIBERAMENT DE CATALUNYA

El segon grup que va emprendre la lluita armada per la independència és el Front d'Alliberament de Catalunya (FAC), coetani però desvinculat d'EPOCA, ja que aquesta serà concebuda com una organització hermètica, integrada per militants cooptats selectivament per la direcció, volgudament desvinculada de les altres organitzacions nacionalistes catalanes i, encara més, de les dels altres pobles en lluita per la seva independència. Per aqueixa mateixa configuració els seus dirigents no hi van voler integrar el col·lectiu de joves que acabaria constituint el FAC, però als quals efectivament van ajudar en ocasions puntuals al llarg dels anys (les primeres armes, unes pistoles Walther,

les hi va fer arribar Jaume Martínez Vendrell amb un enviament des de la Catalunya Nord l'any 1970).

L'origen del grup rau en el contacte entre Josep Calduch i Josep Maria Batista i Roca l'any 1965 arran d'un acte organitzat pel CNC a Toluges (el Rosselló) per commemorar l'Assemblea de Pau i Treva que hi va tenir lloc el 1065. Josep Pascal Almar, cunyat de Calduch, fou qui va tenir la idea d'activar grups de joves disposats a l'acció als quals l'Estat Català s'encarregarà de formar a l'interior i el CNC donarà suport des de la Catalunya Nord. En aquesta part del país sota ocupació francesa des del 1659 s'havia consolidat una xarxa de suport als exiliats catalans del sud que s'hi van refugiar fugint del franquisme. A més, els que van participar a la resistència contra el nazisme, com Jaume Cornudella i Olivé,¹⁰ eren respectats per la policia francesa i estenien aquesta protecció a les noves generacions de refugiats. La xarxa d'acollida s'havia reforçat amb la instal·lació a partir de l'any 1965 de la comunitat benedictina de Cuixà integrada per monjos provinents de Montserrat arran de la crisi de successió de l'abat Escarré. D'entre els patriotes nord-catalans destaca la família Grau-Humbert, d'Elna, que van convertir casa seva en recer dels militants independentistes.

Els primers militants eren joves treballadors provinents del món excursionista: Josep Maria Garcia Solé "Gepi",¹¹ amb catorze anys entra a treballar el maig del 1966 al taller de Calduch i a partir d'ell el seu germà Carles (que adoptà el nom de guerra de Roure), Jordi Soriano i altres joves formaran el grup de Sants. S'autodenominen Joventuts Obreres d'Estat Català,¹² perquè són formats políticament per veterans de la resistència antifranquista vinculats a aqueix partit, com Josep Planchart Martori i Manuel Cruells Pifarré. Dels primers anys del FAC no hi ha documentació orgànica, només el testimoni dels seus membres, un dels quals, Josep Digón Balaguer,¹³ va deixar unes memòries encara inèdites sobre els orígens del grup:

"L'ambient excursionista em va obrir les portes d'un món nou, l'afició per la muntanya i les coneixences que hi feia, les converses amb els més grans als focs de camp parlant de la guerra civil, de la República i de Catalunya, escoltant les cançons dels Setze Jutges... ens

feien sentir lliures i veure el món d'una altra manera. Em vaig tornar un catalanista-radical-floklòric mentre descobria la vida més enllà del cercle familiar i escolar, i prenia consciència de la classe obrera vivint la meua pròpia experiència com a treballador amb una jornada de nou hores diàries i els matins dels dissabtes. A primera hora de la tarda sortíem cap a la muntanya i hi passàvem la nit i part del diumenge entre les cordes i els electrons, entre el fang i el misteri dels avencs. Després, enmig de l'ambient d'amistat que ens envoltava parlàvem sense tenir res gaire clar de la República, de la guerra civil, de Catalunya i la llibertat, del franquisme. També parlàvem d'ETA, colpits per la mort del militant Txabi Etxebarrieta i per l'execució del policia Melitón Manzanos com a represàlia.

”Va ser en els ambients de muntanya que vaig conèixer d'altres joves, alguns una mica més grans que jo, però amb els quals m'identificava per la seva manera de veure les coses i en la necessitat de canviar-les i de mica en mica em vaig anar introduint a la militància política. Al mateix temps vaig descobrir la pólvora i els petards casolans que utilitzàvem per obrir nous avencs quan l'entrada era obstruïda per blocs de pedres, un aprenentatge que aviat em serviria per començar «les activitats armades». No recordo en quin moment precis vaig fer el primer acte de militància, ni si eren fulls volants, pintades o trobades per escoltar les cançons prohibides de Raimon i Lluís Llach, potser va ser continuar parlant català en lloc d'acceptar la facilitat de passar al castellà. El cert és que uns dies abans del Primer de Maig del 1969 vam trobar unes fulls volants de Comissions Obreres en les quals a més de denunciar el règim franquista i cridar a la mobilització de la classe treballadora demanaven també el boicot als transports públics. Se'ns va ocórrer la idea de fer petits paquets de pólvora embolicada amb paper d'emalatge i lligats amb cordill. A primeres hores de la matinada del primer de maig vam col·locar aquests petards als rails dels tramvies, que en passar per damunt la pressió de les rodes els feia esclatar produint una forta detonació, només era soroll però els conductors quedaven acollonits i aturaven el vehicle mirant què podia haver sigut. En vàrem fer petar un bon nombre i vam tornar

a casa convençuts que havíem fet alguna cosa positiva pel dia dels treballadors. Un bon dia vaig entrar a formar part de les Joventuts Obreres d'Estat Català, ho vam fer en bloc uns quants companys del barri i al principi va ser una mica com la continuació de l'ambient de muntanya, seguíem fent les activitats esportives habituals però ara ja estàvem organitzats.”

En termes similars, Carles Garcia Solé explica com es va anar formant el grup: “De jove, coincidí amb un grup d'amics en les mateixes vivències i junts ens vam fer socis del centre excursionista Club Esquí Puigmal, entitat força compromesa amb les reivindicacions del nostre poble. Allí, de manera clandestina, s'organitzaven classes de llengua catalana i mitjançant les sortides a la muntanya vam aprendre a estimar el país. Érem joves sense formació política, però alhora amb una gran sensibilitat respecte a la repressió que patien les persones més desfavorides socialment. El membre d'aquesta entitat, Josep Calduch, un dia ens va proposar fer un salt important en el nostre compromís de rebel·lia. Es tractava de participar en una reunió amb la gent de l'exili per passar a formar part d'un possible exèrcit d'alliberament català. La reunió es va celebrar al cap de poc en un lloc de la Catalunya Nord amb gent destacada del Consell Nacional Català amb Batista i Roca al capdavant. Ens hi vàrem integrar i de seguida participàrem en un curs organitzat per conèixer tècniques de guerrilla, arts marcials, lluita urbana, supervivència a la muntanya, explosius, tir amb armes de foc, etc. Aquestes estades eren, a vegades, al monestir de Cuixà i allí vaig coincidir amb Oriol Solé Sugranyes amb qui vaig fer amistat sense esmentar cap dels dos les causes reals del perquè hi érem ni a quin grup pertanyíem. Anys més tard vam tornar a coincidir a la presó de Segòvia.”

“Els meus pares eren republicans de cor, els fills vam créixer entre silencis i por ambiental, a casa —com a totes les llars— no parlàvem de política. De ben joves, en Gepi i jo ens vam implicar en la lluita antifrancista. Els pares alguna cosa sospitaven però no deien res. Un dia vam pujar a casa una multicopista per imprimir pamflets, quan la varen veure es van enfadar una mica però ens van deixar fer.

© del text: Pau Juvillà Ballester i Jaume Renyer Alimbau, 2021

© del pròleg: Josep-Lluís Carod-Rovira, 2021

© de l'epíleg: Carles Garcia Solé, 2021

© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2021

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: novembre de 2021

ISBN: 978-84-1303-319-8

DL: L 747-2021

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.